

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

УДК 1:316.4

DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.63.315221>

Дзьобань Олександр Петрович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: a_dzeban@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-2075-7508

Матета Олексій Анатолійович, кандидат політичних наук, доцент, викладач вищої категорії, викладач-методист, Вище професійне училище №7 міста Кременчука, Полтавська область, м. Кременчук, Україна
e-mail: mateta@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-3087-9832

Буліч Артем Ігорович, аспірант кафедри філософії, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: bylich@ukr.net

АМБІВАЛЕНТНІСТЬ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЛЮДИНИ І ЇЇ ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ

Показано, що сучасна соціокультурна реальність демонструє дихотомію належного та суцього у розв'язанні проблеми безпеки приватного статусу особистості, права людини на приватність. Втрати приватного життя, що є тенденцією сучасного соціального життя, свідчать про дедалі стрімкіше зростання ризиків відчуження приватності в соціальній реальності. Акцентується на тому, що сучасні технології можуть тотально порушувати право людини на приватність, проникати в особливі місця й окремі аспекти приватного життя та змінювати локус приватності. Обґрунтовується, що сучасні інформаційні та цифрові технології, амбівалентно впливаючи на свободу та безпеку особистісного буття, радикально звужують межі реалізації права на приватність, проблематизуючи тим самим структури самоідентичності людини та породжуючи незахищеність особистого життя.

Ключові слова: права людини, право на приватність, ідентичність, самоідентичність, особистий простір, інформаційний простір, кіберпростір.

Постановка проблеми. Як свідчить соціокультурний досвід людства, приватне життя є онтологічно непереборним, воно «керується» необхідністю. Приватність, укорінена в пріоритетності особистісного способу буття й автономного конституювання, є універсальною людською цінністю. Соціокультурно це підтверджується демократизацією політичного життя, розвитком громадянського суспільства, становленням правової держави тощо. Однак сучасне соціальне життя демонструє дихотомію «належного і суцього» у розв'язанні проблеми безпеки приватного статусу особистості, права людини на приватність. Втрата приватного життя, приватного континууму особистісного буття, конфіденційного принципу, що є тенденцією сучасного соціального життя, свідчить про дедалі більші ризики відчуження приватності в соціальній реальності.

Соціальний час «залученості» яскраво демонструє виражену асиметрію у взаєминах особистого і соціального, публічного і приватного, персональної та соціальної ідентичностей, автономії та гетерономії особистості, особистого і соціального контролю. Приватності як феномену соціального життя не відводиться в сучасній соціальній практиці «гідного» місця. Редукування особистісного статусу, автономності, приватного життя, приватності знаходить своє пояснення в самому суспільстві *modernity*, де соціальну раціональність організовано з урахуванням критеріїв прогнозування, стандартизації, послідовності, старанності дії, де виключається можливість автономності, неконтрольованості, некодифікованості будь-якого вчинку.

Сьогодні цінність особистісного простору, приватного життя девальвується. Людина поневолюється віртуальною реальністю, живе з «ідентичністю без особистості», з анонімною ідентичністю, з «профаним» тілом, з «розпроданою інтимністю», з інтернет-соціалізацією, стаючи дедалі безособовішою та публічнішою. Прискорюють цей процес сучасні технології, досягнення і «продукція» яких порушують техногуманітарний баланс сучасності. NBIC-технології, включно з власне інформаційними технологіями, є масштабним та ефективним засобом для несанкціонованого втручання у приватне життя та його руйнування.

Таким чином, проблема забезпечення права людини на приватність з огляду на її багатовимірність, складність, релятивність, концептуальну множинність, а також особистісну та соціально-практичну значущість в умовах сучасної соціальної реальності є безумовно актуальною.

Результати аналізу наукових джерел свідчать, що проблеми приватності та права людини на неї торкалися багато дослідників. Початком наукового

дискурсу права на приватність можна вважати статтю двох юристів із Бостона С. Уоррена та Л. Брандейса «Право на приватність» (1890), де це право розглядається як загальна категорія, що може включати в себе непередбачено широке коло повноважень, яке постійно збільшується. Автори проводять думку, що неминучий технічний прогрес та розвиток технологій у майбутньому внесе корективи у правове регулювання. Розраховуючи на тривалу актуальність своїх ідей про приватність, автори зазначили, що право повинно бути гнучким та здатним прилаштовуватись до потреб сьогодення [1].

У контексті цієї проблеми З. Бауман справедливо вважає, що будь-яка соціальна інституція прагне нейтралізувати руйнівний вплив приватної поведінки, тим самим «приватизуючи» моральність [2].

Про елімінацію феномену приватності в сучасності розмірковує Е. Гідденс, вважаючи, що межі таємного і явного в соціальних формах діяльності змінюються і поєднуються в одних публічних сферах [3].

Вітчизняна дослідниця Ю. Волкова вважає, що право людини на приватність може виступати гуманістичним орієнтиром розвитку не тільки держави в цілому, але й системи національної безпеки, яка склалася в державі. Національна безпека є засобом забезпечення особистих прав громадян, зокрема права на приватність [4, с. 117].

О. Панкевич вважає право на приватність одним із найважливіших особистісних прав і наголошує, що в умовах розвитку найновіших технологій право на приватність, основою якого є питання здобуття і поширення інформації про особу, піддається постійним загрозам його порушення [5].

Р. Пристай зосереджується на «приватності за замовчуванням» – концепції побудови стану забезпечення приватності протягом усього життєвого циклу обробки персональних даних, включаючи технології, системи, процеси, практики та політики, від раннього стану їхнього розроблення до впровадження, використання даних та, зрештою, їхнього видалення. Він обґрунтовує, що забезпечення права людини на приватність повинно органічно включатись в усі рівні операцій із даними, а не розглядатися як компроміс чи щось, що слід враховувати після створення продукту, системи, послуги чи процесу [6, с. 553].

Ю. Разметаєва акцентує увагу на тому, що інформаційні технології поступово змінюють ставлення людей до питань приватності. Одночасно люди звикають до винесення особистих питань у площину публічної комунікації та взаємопроникнення різних сфер життя, поступаються приватністю задля власної зручності, можливостей комунікаційних мереж, безперешкодного доступу до кіберпростору, що, зрештою, зменшує рівень очікувань щодо збереження та захисту приватності [7].

С. Булавіна і Т. Давидова через з'ясування природи приватності, виокремлення окремих проблем забезпечення права на приватність доходять висновку,

що це право хоча і сформовано, проте досі не оформлено як фундаментальне право. Автори доводять, що право на приватність є правом третього покоління (покоління глобальних прав людини і громадянина), що пов'язано як з інформаційним складником, так і з правами на недоторканність, свободу думки і слова та гідність [8].

Віддаючи належне науковому доробку вітчизняних і закордонних дослідників, варто зазначити, що філософська рефлексія проблеми права на приватність в умовах інформатизації й цифровізації суспільства потребує уточнення й деталізації як окремих аспектів, так і феномену в цілому.

Мета статті – розглянути з філософських позицій феномен приватності та соціокультурні умови реалізації права людини на неї.

Вклад основного матеріалу. Уперше вжите в 1890 р. поняття «право на приватність» є настільки загальною категорією, що може включати в себе непередбачено широке коло повноважень, яке постійно збільшується. Сучасна соціальна реальність демонструє своє амбівалентне існування, розрив публічного і приватного, особистого і соціального. Приватне життя, приватність, укорінена в пріоритетність особистісного способу буття й автономного конституювання, є універсальною людською цінністю. Однак сьогодні цінність особистісного простору, приватного життя девальвується.

Цілком очевидно, що трансформації, пов'язані з форсажністю динаміки соціального життя, із «запаморочливою» швидкістю змін, що випереджає природні здібності та можливості їхньої рефлексії й інтеріоризації, потребують не тільки філософського та психологічного осмислення, а й вироблення механізмів адаптації до них. Серед тих, хто одним із перших почав осмислювати таку ситуацію, став футуролог Е. Тоффлер. Він написав у зв'язку з цим, що для того, щоб вижити, щоб запобігти тому, що ми назвали шоком майбутнього, індивід має стати нескінченно більш адаптованим і обізнаним, аніж будь-коли раніше. Він має шукати абсолютно нові способи кинути якір, оскільки все старе коріння – релігія, нація, спільнота, сім'я чи професія – уже хитається під ураганим натиском сили прискорення. Та перш ніж вона зможе це зробити, вона має зрозуміти, як впливи прискорення проникають у її приватне життя, позначаються на її поведінці та змінюють якість існування [9].

Польський футуролог С. Лем визначає технології як зумовлені станом знань і суспільною ефективністю способи досягнення цілей, залишених суспільством, зокрема й таких, які ніхто, беручись до справи, не мав на увазі. Будь-яка технологія, на його переконання, по суті, просто продовжує природне, вроджене прагнення всього живого панувати над навколишнім середовищем або принаймні не підкорятися йому в боротьбі за існування [10].

Подвійне значення, амбівалентну соціальну роль сучасних технологій відзначають багато дослідників. Вибір на користь створення або розширення

технологій може розглядатися як точка біфуркації. Право, свобода або різні форми примушення стоять за використанням технологій. Свобода, яка в багатьох культурах вважається однією з найвищих цінностей, не завжди приводить до реалізації права і до безпеки. Тож виходить, що сучасність стоїть перед альтернативою свободи або безпеки.

Сучасні комп'ютерні технології роблять світ дедалі «прозорішим». Багато авторів використовують для характеристики сучасності бодріярівську метафору «прозорість» [11]. Підтвердженням «прозорості» (відкритості, доступності, поінформованості) світу слугує приклад Е. Сноудена. Він розкрив «таємницю» про те, що США стежать більш ніж за мільярдом людей у понад 50 країнах, включно з президентами, міністрами та головами найбільших корпорацій, фіксуючи їхні дзвінки та місце розташування, електронні листи, SMS-повідомлення [12].

Як свідчить соціокультурна практика, перехід до «прозорого світу» – це перегляд багатьох смислів, цінностей, культурних норм. Тож не виключено, що в недалекому майбутньому буде докладено зусиль, щоб у той чи інший спосіб «закрити» певні частини віртуальної реальності та повернути людині її індивідуальний інформаційний простір.

Яскравим прикладом життя у «прозорому світі» стала інформація про те, що Apple співпрацює з розвідками провідних світових країн, і підтвердження того, що iPhone та iPad ведуть приховану фотозйомку і надсилають дані в Apple.

Очевидно, що одна з головних цілей будь-якої розвідки – отримати розвіддані за всяку ціну. Тому можливість «увійти» в будь-який телефон – надзавдання розвідки. Як відомо, державні органи багатьох країн виділяють своїм розвідувальним органам окремий бюджет на «роботу» з шифр-ключами провідних корпорацій, що займаються розробленням та виробництвом персональних комп'ютерів, смартфонів, програмного забезпечення та цифрового контенту. Технологічно під час розшифрування шифр-ключа можна запустити на пристрої спеціальні програми, які шукатимуть вразливості в системі безпеки. Далі можливо добирати ключі, пробувати методи злому, аналізувати інформацію, що надходить, і в результаті – адаптувати програми-шпигуни. Для пересічного користувача електронних пристроїв ця ситуація означатиме можливість будь-якої миті «увійти з чорного входу» в застосунок і отримати доступ до всіх даних, що зберігаються в ньому: паролів, повідомлень, особистої інформації.

З різних інформаційних джерел відомо, що у вигляді «ідентичності, що чинить опір» виступають ті, хто веде боротьбу проти незаконного вторгнення, інтервенції спецслужб у приватне життя, особистий простір, приватну зону. Через ЗМІ відома точка зору генерального директора компанії «Apple» Тіма

Кука, який виступив за право людей на приватне життя і збереження приватної інформації та наголошував на тому, що ніхто не повинен приймати той факт, що уряд, компанія або хтось інший мають право на нашу приватну інформацію. Це базове право людини. У кожного з нас є право на особисте життя. І ми не повинні з цим правом розлучатися [13].

Кіберзагроза володіння та використання iPhone, iPad та інших популярних гаджетів полягає в тому, що ці пристрої можуть латентно для своїх власників робити фотографії, знімати відео та передавати ці файли назовні. У мобільні пристрої Apple, а також у смартфони та планшети на платформах, що конкурують, вбудовано програмне забезпечення, що збирає й аналізує інформацію про користувача, його пересування, з можливим під'єднанням фото- та відеокамери і зчитуванням зображень і відсилає всю зібрану інформацію компанії-виробнику. По суті, це троянська програма, оскільки її наявність ніде не декларовано, немає ані іконки, ані будь-яких інших позначень її присутності в мобільному пристрої.

Ще одним предметом розбрату виступає відношення між законним правом людини на особисте життя і законним правом держави охороняти свою безпеку. Як приклад наведемо випадок у грудні 2015 р., коли голландський блог misdaadnieuws.com (Crime News) опублікував документ, у якому розповідалося, що в правоохоронних органах Нідерландів знайшли спосіб відновити видалені повідомлення та прочитати захищені шифруванням листи на пристроях BlackBerry. При цьому відомо, що компанія «BlackBerry» «славилася» захищеністю смартфонів вбудованим PGP-шифруванням [14].

Сьогодні масштабність кіберзагрози у вигляді зламування телефону та отримання доступу до будь-якої інформації в рази перевищує загрози від убивств, торгур, викрадення людей; сучасний тероризм надзвичайно активно використовує інформаційні можливості для своїх варварських цілей. Так, наприклад, у лютому – березні 2024 р. Франція потерпала від потужних кібератак. Понад 33 мільйони людей – трохи менше половини населення Франції – постраждали від витоку даних, які включали такі відомості, як «сімейний стан, дата народження та номер соціального страхування, назва медичного страховика та покриття, передбачене полісом» [15].

Зауважимо, що масштабність кіберзагрози відбивається на онтологічному статусі життя людини. Ідеться про те, що віртуальний і реальний простір не ідентичні. Це різні реальності, і можливості в цих реальностях також різні. У віртуальному просторі стирається, елімінується межа між реальним і нереальним, уявним. Це тягне за собою відсутність «ясності свідомості», критеріїв осудного, що є ознакою раціональності та раціонального планування дій. Пріоритет віртуального «Я» над реальним «Я» призводить до руйнування цілісності ідентичності, насамперед персональної ідентичності, до при-

душення критичної рефлексії, наступу на межі права й особистої свободи [16–18]. Як причину вибору цінності віртуальної реальності можна назвати таку. Через інтенсифікацію динаміки життя відбувається миттєва просторово-часова переорієнтація, перемикання кодів сприйняття і поведінки, що стає умовою життєвої компетенції.

Як пише З. Бауман, приватність – це менш концентрована форма свободи, це право запобігати (*refuse*) вторгненню інших людей (як індивідів або як агентів якоїсь надіндивідуальної інстанції) у конкретні місця, у конкретні моменти або під час конкретних занять. Володіючи приватністю, індивід може «піти з чужих очей», упевнений, що за ним не спостерігають, і тому здатний займатися, чим би він бажав займатися, не боячись осуду. Приватність, як правило, часткова – переривчаста, обмежена особливими місцями або окремими аспектами життя. Перейшовши відому межу, вона може перетворитися на самотність і тим самим дати відчутти смак деяких жахів уявної «повної» свободи. Приватність найкраще виконує функцію протиотрути від соціальних тисків у тому разі, коли можна вільно в неї входити і з неї виходити; коли приватність справді залишається інтерлюдією між періодами соціальної замученості й переважно такою інтерлюдією, для якої терміни може призначати сама людина [19].

Ми наводимо цей вислів З. Баумана про приватність із метою показати, що він не зовсім «адекватно» відображає реалії: сучасні технології вже можуть тотально порушувати право людини на приватність, проникати в особливі місця й окремі аспекти приватного життя та змінювати локус приватності. Наприклад, ключові технології XXI ст. – нанотехнології – трансформують межі приватності на рівні людського організму.

Так, використання нанотехнологій у призмі трансгуманістичних цілей вочевидь ставить проблему переосмислення меж права / свободи, внутрішнього / зовнішнього, приватного / публічного, потаємного, усамітненого. Виникають технологічні програми з поліпшення людини, включно з військовими проектами, що, по суті, є насильницьким втручанням у внутрішні справи людини. Людина, навіть погоджуючись на таке втручання, не в змозі оцінити міру тих непередбачуваних наслідків, що можуть призвести до деструкції не лише її організму, а й особистості (за втручання, наприклад, у нейрофізіологічні процеси мозку). Тут має місце завуальована форма насильства та порушення права людини на приватність, виникає проблема, пов'язана з втратою самоідентичності та розмиванням особистісних характеристик конкретної людини, зміною адаптаційної поведінки, а також із виникненням почуття самотності.

Ще один яскравий приклад порушення прав особистості, включно з правами на свободу, автономію, приватність – це характеристики стану здоров'я,

на які здатні впливати нанотехнології. У функціоналі нанотехнологій – здатність перманентно створювати на основі діагностики бази даних про національне здоров'я, здоров'я конкретної людини, що може бути використане в публічній сфері роботодавцями або страховими компаніями. Ідеться про всі види здоров'я – від генетичного до психічного. Без захисту персональних даних про приватне життя маніпулювати людиною досить легко.

Соціальний модус «залученості» яскраво демонструє виражену асиметрію у взаємозв'язку особистого і соціального, публічного і приватного, персональної та соціальної ідентичностей, автономії та гетерономії особистості, особистого і соціального контролю. Приватності як феномену соціального життя і праву на неї в сучасності не відводиться належного місця. Причину редукування приватності, автономності, приватного життя З. Бауман вбачає в самій сучасності. Умови технократичного суспільства передбачають, що соціальна раціональність вибудовується відповідно до критеріїв старанності поведінки, її передбачуваності, уніфікації та процедурності. З огляду на це соціальна раціональність виключатиме приватність, неконтрольованість, некодифікованість будь-якої дії, вчинку, а кожна соціальна організація прагнучиме нейтралізувати приватну поведінку. З точки зору З. Баумана, приватні дії – це дії, які не відповідають критеріям мети або процедурним визначенням і оголошуються несоціальними, ірраціональними. А спосіб, у який організація соціалізує дії, включає в себе як обов'язковий наслідок приватизацію моральності» [20].

Е. Гідденс розмірковує про елімінацію феномену приватності в сучасну епоху. Описуючи у феноменологічному ключі сучасність як структури досвіду, що діалектично співвідносяться, він виокремлює приватність і залученість як перехрещення прагматичного прийняття й активізму. Е. Гідденс вказує на те, що межі таємного і явного змінюються, оскільки багато форм діяльності, які раніше не перетиналися, тепер поєднуються в одних публічних сферах [3].

Погоджуючися зі світовими соціологами сьогодення у значущості соціального продукування редукції феномену приватності, розкриємо ті способи самозахисту цього найважливішого для конституювання людського й особистісного начал феномену, що належать до соціокультурних імперативів особистісного буття, а також ті модальності самозахисту приватності та права на неї, що ініціюються контекстом соціального буття.

Визнання проблемного існування та конституювання приватності в сучасному житті, необхідності захисту приватності, приватного життя, особистісного буття є найкращим способом подолання цієї проблеми. Під способом самозахисту розуміється самозміна людини на її екзистенціальному, суб'єктному та особистісному рівнях буття.

Одним із способів самозахисту особистості та її права на приватність є турбота. У ній яскраво виражена розбіжність і «сходження» суцього і на-

лежного. Принцип «турботи про себе», виражаючись у численних процедурах, практиках, приписах, визначає тим самим соціальну практику, пропонуючи підставу для міжособистісних комунікацій. Як вважає М. Фуко, цей принцип став іконою діяльності, максимом поведінки, стилем і способом життя. У праці «Герменевтика суб'єкта» М. Фуко доводить, що турбота про себе – це конститутивна ознака суб'єкта, його раціональність, відповідальність [21].

Турбота (піклування, опіка) виступає засновником і способом самозахисту особистісного буття. Турбота (Sorge), за М. Гайдеггером, є структура людського буття в її цілісності, початок людського існування «у світі буття». Турбота – це екзистенціал, усі способи існування інтегровані турботою. Турбота є єдністю трьох модусів: буття у світі, «забігання вперед» (проекування) і буття при внутрішньо-світовому суцтоту. М. Гайдеггер вважає, що турбота як вихідна структурна цілісність лежить екзистенційно-апріорно «до» будь-якого Dasein, тобто вже в усякому фактичному «становищі» і «поведінці» як таких. Тому її феномен жодним чином не виражає пріоритету «практичної» поведінки перед теоретичною. Не вдається також спроба звести феномен турботи в його сутнісно нерозривній цілісності до особливих актів чи поривів на кшталт волі й бажання або прагнення й потягу. Турбота є онтологічно первинною по відношенню до названих феноменів [22].

Справжній сенс турботи М. Гайдеггер убачав у «нерівності собі», екзистенціальній проїнятості майбутнім. Турбота – це «заклопотаність» з приводу порядку, піклування над іншим, функція опіки, скоріше, «заклопотаність» або певна онтологічна «неврівноваженість», «нерівність собі», «буття-вперед-себе», онтологічна безпідставність.

У сучасному суспільстві споживання, як пише французький соціолог і філософ Ж. Бодріяр, домінує містичне значення турботи. Принцип «послуги» поширюється на всю систему споживання, тому все постає як особиста послуга, як задоволення [23]. У сучасних соціальних реаліях задоволення і турбота реалізується за допомогою інститутів соціального перерозподілу у вигляді соціального забезпечення, численних допомог, субсидій, страховок тощо. Як усе інше, у суспільстві споживання безперервно споживається і турбота, і весь феноменальний спосіб її вираження.

Ж. Бодріяр розкриває тотальну суперечність у сучасній соціальній системі турботи. З одного боку, ця система виробництва живе і залежить від законів матеріального виробництва, з іншого – система виробництва не досягає мети матеріального, речового світу до інших (духовних) відносин. Звідси – постійна дистанція, диспозиція, відсутність комунікації, непроникність.

Уся система турботи сучасності, як вважає Ж. Бодріяр, є деструктивною у своїй меті, викривленою, вона спотворює своє призначення. Він зазначає, що фундаментальна суперечність відчувається в усіх царинах «функціональ-

них» людських стосунків, оскільки цей новий спосіб жити в суспільстві, ця «промниста» турбота, це тепле «оточення» не мають насправді більше нічого безпосереднього, бо вони продуковані інституціонально й індустріально. Було б дивно, якби не проявилася в самій тональності турботи її соціальна й економічна істина. І саме це викривлення видно всюди, служба піклування викривлена і ніби «застуджена» внаслідок агресивності, сарказму, «чорного» гумору, всюди надані послуги, люб'язність спритно поєднуються з обманом, пародією. І всюди відчувається пов'язана з цією суперечністю крихкість загальної системи задоволення, що завжди перебуває на краю розладу й обвалу [23].

Даючи характеристику суспільства споживання крізь призму знакового споживання, Ж. Бодріяр справедливо робить висновок про те, що знак підміняє собою реальність, а «симулякри» перетворюють життя на симуляцію, на маніпуляцію знаками. З одного боку, знак, «симулякр» нібито сприяє оволодінню реальністю, а з іншого – знищує справжність реальності, замінюючи її собою. Це повною мірою транслюється і на турботу.

Таким чином, турбота про себе, виражаючи соціокультурний рівень людини (соціального суб'єкта, особистості), ступінь її відповідальності перед собою і суспільством, ступінь її автономності в ухваленні рішень постає як спосіб самозахисту особистості, її права на приватність.

Право на приватність конотується як соціальне цілепокладання, призначення, транслюється в певних соціальних функціях з метою підтримання соціальної співпраці. Загальна декларація прав людини підтверджує соціальну функцію прав людини і вказує на необхідність того, щоб права людини охоронялися владою закону з метою забезпечення того, щоб людина не була змушена вдаватися, як до останнього засобу, до повстання проти тиранії та пригноблення. Однак реальна ситуація багато в чому відрізняється від правової, нормативної моделі права на приватне життя, як розбіжність суцього і належного. Серед причин такої розбіжності – такі радикальні зрушення в розвитку сучасної цивілізації, як постіндустріалізм, глобалізація, війна, що не можуть не позначитися на приватній сфері, на довизначенні меж публічного і приватного, а також на зміні концептуального бачення приватного і публічного.

Серед причин, що призводять до редукції феномену приватності, можна виокремити й інформаційну революцію, яка примножила силу маніпулятивного впливу ЗМІ на суспільну свідомість громадян, їхню соціально-політичну поведінку, особистісні пріоритети до персональної автономії в політиці. Автономний вибір політичної позиції створює потребу в тому, щоб кожен громадянин міг реально самостійно осмислити політичну ситуацію, зіставити і критично проаналізувати події та виробити свою власну оцінку.

Дедалі частіше у ЗМІ повідомляють за прослуховування приватних переговорів та інші порушення приватності приватних осіб. Це вимагає рефлексії меж соціального контролю у фокусі проблеми інформаційної безпеки, захисту персональних даних, чіткого визначення та подальшого реального забезпечення права на приватність.

Очевидно, що соціальний контроль є інструментом влади. Суть соціального контролю – загальне спостереження, контроль за сферою «табу», заборонами, виконанням обов'язків. З одного боку, через механізм соціального контролю формується етос соціального життя, проводяться санкції норм поведінки, а також здійснюється захист громадян. Соціальний контроль стає експансивним у міру ускладнення соціального життя. Однак надто пильне, «тотальне» спостереження, вторгнення в особистий простір, у приватне життя (прослуховування розмов, візуальне спостереження, збір величезної кількості персональних даних за допомогою інформаційних технологій) мають під собою руйнівні соціальні наслідки.

Сокровенність і таємниця приватного життя знецінюються. Канали інформаційного простору найяскравіше демонструють негативні наслідки порушення права на приватність. Вивчення проблем кіберетики дає змогу виокремити специфічні конотації феномену приватності [24–26].

Як протистояння порушенню права на приватність, тотальному контролю над людиною можна назвати феномен інформаційної безпеки. Він, на нашу думку, повною мірою відображає ризиковану природу соціальної реальності з її інформаційним складником і високий ступінь незахищеності особистісного буття [27–29].

Поняття інформаційної безпеки, що «оголює» проблему розвитку інформаційного суспільства з властивими йому ризиками, важливо осмислювати в соціокультурному контексті. Культура безпеки онтологічно вкорінена імперативом і максимою «турботи про себе та іншого». «Турбота про себе» – це спосіб особистісного буття. Відсутність здатності та імперативної настанови на турботу – свідчення «несамовитості» і безвідповідальності людини. На онтопсихологічному рівні потреба в захисті та безпеці детермінована бажанням до визначеності, цілісності, надійності, організованості.

Однак соціально-інформаційна реальність яскраво демонструє тенденцію «сходження до ризиків». Ризик є свідченням наявності об'єктивної та суб'єктивної невизначеності буття [30].

Ризик – характеристика об'єктивної й суб'єктивної сторони людської діяльності в умовах невизначеності, яка фіксує «неоднозначність» особистісного і соціального буття, що не дає практичної можливості для соціального контролю, використання технологій безпеки. Ігнорування об'єктивних і суб'єктивних джерел невизначеності є безперспективним. Задоволення за-

садничої потреби в безпеці пов'язано з бажанням людини уникнути ризику і повернути втрачену визначеність.

Про онтологічну вкоріненість безпеки, її еволюційну роль для людини розмірковували і філософи, і психологи. Безпека є провідною потребою у знаменитій піраміді А. Маслоу. Вона передбачає встановлення людиною розумного порядку, а також її бажання жити краще.

Психологічний дискурс трактує безпеку як стан недоторканності інтересів особистості від різноманітних загроз, основами яких виступає страх перед дійсністю. Результуючою емоційних оцінок виступає захищеність від загроз.

Соціологічний і правовий дискурси розуміють безпеку як соціальний контекст існування суб'єкта, на який він впливає, який ним контролюється. Ця ситуація називається ризик-умовами. Соціальна діяльність являє собою систему взаємодій суб'єктів, що володіють цілепокладальною активністю, і умов, у яких вони існують. Метою суб'єкта є самореалізація і самовідтворення; мета, що розуміється в сенсі передбачення результату, означає можливість. Втілення можливості в дійсність здійснюється за певних умов, у певній ситуації шляхом перенесення суб'єктної активності на об'єкт (суб'єкт). Безпека діяльності забезпечується здатністю суб'єкта контролювати умови свого існування в процесі самореалізації та самопокладання.

У політологічному дискурсі сьогодні підкреслюється, що сучасна інформаційна сфера складається з двох компонентів: інформаційно-технічного та інформаційно-психологічного. Інформаційна безпека визначається як стан захищеності інформаційного середовища, який досягається через реалізацію відповідного комплексу заходів з управління інформаційною безпекою, які можуть бути представлені політиками, методами, процедурами, організаційними структурами та функціями програмного забезпечення.

Захист інформації розглядають як діяльність, пов'язану із запобіганням витоку інформації, а також несанкціонованим і ненавмисним впливам на неї. У захисті конфіденційності, цілісності та доступності інформації полягає її безпека. Збереження інформаційних ресурсів і захищеність законних прав особистості та суспільства забезпечує інформаційну безпеку соціальних суб'єктів (особистості, держави, суспільства). Інформаційна безпека є фрагментом особистісної безпеки [29; 31–32].

Як соціально-філософський концепт безпеку розглядають у контексті парадигми суспільства як системи законів його функціонування і розвитку, у співвідношенні з його конкретними соціальними, політичними, культурними та історичними реаліями. З огляду на це цілісне дослідження комплексу «особистість – суспільство – держава», зокрема питань захисту свободи особистості, її приватного існування в інформаційному просторі є ключовою проблемою під час дослідження безпеки. Безпека – це сукупність найсприят-

лівіших умов для контролю суб'єктом власної життєдіяльності, своїх цінностей, що дає змогу забезпечити цілісність особистісного та соціального буття. Реалізація суб'єктом свободи та права на приватність як здатності контролювати умови власного існування є запорукою його безпеки.

Однак сучасна інформаційна реальність і новітні інформаційні технології можуть стимулювати порушення прав і свобод особистості, меж її приватності та персональних даних, що є додатковою загрозою існування особистості та її цілісності. Як «протиотрута» цим загрозам і має виступати феномен інформаційної безпеки.

Таким чином, концепт «безпека», включно з інформаційною безпекою, вказує на багатовимірність, багатозначність, контекстуальну «наповнюваність» соціальним змістом, відкритість для інтерпретацій цього поняття в розв'язанні соціальних проблем, зокрема проблеми приватності як сфери приватного буття і права на неї.

У вітчизняних соціально-правових реаліях етико-правова проблема захисту персональних даних яскраво демонструє факт вторгнення у приватну сферу і порушення меж соціального контролю. Ця проблема сходить до глобальної проблеми заперечення у віртуально-мережевому просторі традиційної етики, морального плюралізму з її «умовностями», нормами, заборонами. Етичні особливості віртуального простору засновано на втечі від моралі, від прийнятих форм особистої свободи, персональної відповідальності.

Проблема захисту громадянських свобод, зокрема персональних даних, загострено зазвучала, як вважають відомі соціологи, після 11 вересня 2001 р., що пов'язано з настанням епохи тотального державного нагляду. Ця проблема фундована в глобальну проблему соціальної мобільності як способу організації сучасного соціального життя, і коли практично всякий рух супроводжуватиметься відстеженням і контролем, і ніхто не зможе опинитися за межами паноптикуму, про що детально ведуть мову вітчизняні дослідники І. Коваленко зі співавторами [33; 34].

Дійсно інформаційні технології провокують екстенсивне та інтенсивне «оцифрування» кожної особистості, зростаючий «розподіл» особистості по різних базах даних. «Цифрові медіа», «комп'ютерно-опосередковані комунікації», мережа Інтернет з усією сукупністю розміщених у ній сайтів; соціальні мережі; віртуальна реальність; комп'ютерні ігри та анімація; цифрові фото- та відеоматеріали; художні інтерактивні інсталяції; інтерфейс «людина – комп'ютер»; цифрові книги тощо якраз і забезпечують такий розподіл [35, с. 69]. У такій ситуації одним із способів самозахисту особистісної приватності є розрахунок ризиків щодо збереження її статусу та захист персональних даних. Захист інформації як вжиття правових, організаційних і технічних заходів спрямовано на забезпечення: захисту інформації від неправо-

мірного доступу, знищення, модифікування, блокування, копіювання, надання, поширення, а також від інших неправомірних дій щодо такої інформації; дотримання конфіденційності інформації обмеженого доступу; реалізацію права на доступ до інформації. Відповідно до вищенаведених обмежень можна констатувати, що захист інформації, яка становить державну таємницю, здійснюється відповідно, наприклад, до законодавства України про державну таємницю незалежно від власника інформаційних ресурсів, а для персональних даних закон має встановлювати лише порядок доступу до персональних даних громадян (фізичних осіб).

Крім того, є сенс вести мову про технологічну проблематизацію засобів захисту інформації, яка стосується всіх рівнів контролю, зокрема під час захисту конфіденційної інформації.

Висновки. Приватність – це соціальна репрезентація автономії особистості. Вона ідентифікується як здатність людини диференціювати внутрішнє / зовнішнє індивідуального та особистого життя, розрізняти своє / чуже, приватне та публічне буття, реагувати на несанкціоновані дії публічного (суспільного) середовища, а також здатність до рефлексивної поведінки щодо захисту меж особистісного буття. Феномен приватності, що експонує межі особистісно-соціального буття, балансує між індивідуальним і соціальним аспектами життя людини. Рефлексія і переживання приватності свідчать про процес персоналізації особистості, автономного її конституювання, про узгодження ідентичностей.

У ХХІ ст. цивілізаційні надломи, технологічні та інші виклики вимагають відповідального ставлення до ризиків соціальних реалій приватності та вироблення адекватних їм способів практичної реалізації права людини на приватність. За людиною конституційно закріплено право на приватне життя.

Сучасні інформаційні та цифрові технології, амбівалентно впливаючи на свободу і безпеку особистісного буття, радикально звужують межі реалізації права на приватність, проблематизуючи тим самим структури самоідентичності людини і породжуючи досвід незахищеності особистого життя.

Соціальна проблема інформаційної безпеки та захисту персональних даних доказово демонструє порушення права на приватність, основою якого в епоху надшвидкого розвитку найновітніших технологій є питання, пов'язані зі здобуттям, зберіганням і поширенням інформації про особу; з тією мірою, з контролем доступу інших людей і державних органів до цієї інформації, та з можливістю для індивіда зберегти свою анонімність.

За умов тотального спостереження та безмежного соціального контролю, впливу сучасних технологій від соціального вибору особистості, її рефлексії новітніх ризиків соціального буття та забезпечення права на приватність належить онтологічна та аксіологічна «доля» людського буття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Уоррен С., Брандейс Л. Право на приватність. *Право США*. 2013. №1/2. С. 132–153.
2. Bauman Z. *Liquid Modernity*. Hoboken, NJ : Wiley. John Wiley & Sons, 2000. 240 p.
3. Giddens A. *The Consequences of Modernity*. Stanford: Stanford University Press, 1990. 188 p.
4. Волкова Ю. Ф. Право на приватність в умовах глобалізації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №5. С. 113–118.
5. Панкевич О. З. Право на приватність: царина незалежності особи. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2017. Вип. 2. С. 47–56.
6. Пристай Р. А. Приватність за замовчуванням. Користувацька модель даних як основа захисту приватності та персональних даних в соціальних мережах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. Вип. 80 (1). С. 551–556.
7. Разметаєва Ю. С. Приватність в інформаційному суспільстві: проблеми правового розуміння та регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 37 (1). С. 43–46.
8. Булавіна С., Давидова Т. Право на приватність у системі поколінь прав людини. *Історико-правовий часопис*. 2018. №1. С. 10–14.
9. Toffler A. *Future Shock*. London : Bantam, 1984. 108 p.
10. Lem S. *Summa Technologiae*. Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1964. 501 s.
11. Baudrillard J. *The transparency of evil essays on extreme phenomena*. London : Verso, 1993. 110 p.
12. Едвард Сноуден – людина, що розкрила інформацію про секретну систему прослуховування у США. URL: https://texty.org.ua/fragments/46509/Jedvard_Snouden_ludyna_shho_rozkryla_informaciju-46509/ (дата звернення: 14.04.2024).
13. Тім Кук просить Конгрес США посилити законодавство про захист приватних даних. URL: <https://ms.detector.media/it-kompanii/post/22329/2019-01-18-tim-kuk-prosyt-kongres-ssha-posylyty-zakonodavstvo-pro-zakhyst-pryvatnykh-danykh/> (дата звернення: 14.04.2024).
14. Жертва Стіва Джобса. Історія злету та падіння BlackBerry. URL: <https://investory.news/zhertva-stiva-dzhobsa-istoriya-zletu-ta-padinnya-blackberry/> (дата звернення: 14.04.2024).
15. Data of half the population of France stolen in its largest ever cyberattack. This is what we know. URL: https://www.euronews.com/next/2024/02/08/data-of-33-million-people-in-france-stolen-in-its-largest-ever-cyberattack-this-is-what-we?utm_source=flipboard&utm_content=curiouscurator%2Fmagazine%2FDigitech+ (Last accessed: 03.05.2024).
16. Getman A., Danilyan O., Dzeban A., Kalinovsky Y., Hetman Y. Information security in modern society: Sociocultural aspects. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9, Núm. 25. P. 6–14.

17. Bytiak Y., Danilyan O., Dzeban A., Kalynovsky Y., Chalapko V. Information society: the interaction of tradition and innovation in communicative processes. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9, Iss. 27. P. 217–226.
18. Getman A. P., Danilyan O. G., Dzeban A. P., Kalynovskyi Yu. Yu. Modern ontology: reflection on the continuity of cyberspace and virtual reality. *Revista de Filosofia*. 2022–2023. Vol. 39. № 102. P. 78–94.
19. Bauman Z. *Freedom*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1988. 106 p.
20. Bauman Z. *Modernity and the Holocaust*. N. Y. : Cornell University Press, 2000. 260 p.
21. Foucault M. *The Hermeneutics of the Subject: Lectures at the Collège de France 1981–1982*. URL: <https://www.amazon.com/Hermeneutics-Subject-Lectures-Coll%C3%A8ge-1981-1982/dp/0312425708> (Last accessed: 14.04.2024).
22. Heidegger M. *Being and Time*. NJ : Wiley. John Wiley & Sons, 1978. 592 p.
23. Baudrillard J. *The Consumer Society: Myths and Structures*. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=DdT7cEHke0YC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false> (Last accessed: 14.04.2024).
24. Скибун О. Ж. Сучасна етика як практична філософія кібербезпеки. *Сучасний захист інформації*. 2022. № 4. С. 66–70.
25. Соловійов В. П. Етика як продукт цивілізації та стрижень науки і соціального прогресу: уроки минулого і проблеми сучасності. *Наука та наукознавство*. 2023. № 1. С. 102–120.
26. Коробко М. І. Інформаційна етика як необхідний елемент регуляції сучасного інформаційного суспільства. *Українські культурні студії*. 2021. № 1. С. 46–50.
27. Дзьобань О. П., Жданенко С. Б. Права людини і національна безпека: філософсько-правові аспекти взаємозв'язку. *Інформація і право*. 2020. № 2 (33). С. 9–22.
28. Інформаційно-комунікаційна безпека: сучасні тренди : монографія / Бровко О. О. та ін. ; за заг. ред.: Курбана О. В., Лісневської А. Л. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 392 с.
29. *Information security in modern society* / A.P. Getman (ed.), O.G. Danilyan, O.P. Dzeban, Y.Y. Kalynovskyi, E.A. Kalnytskyi. LAP Lambert Academic Publishing, 2023. 195 p.
30. *Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади: монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня*. Харків: Право, 2021. 776 с.
31. *Information society and information security* / A. Getman (ed.), O. Danilyan, O. Dzeban, Y. Kalynovskyi. LAP Lambert Academic Publishing, 2021. 125 p.
32. Danilyan O. G., Dzeban A. P., Kalynovskyi Yu. Yu., Kovalenko I. I., Melyakova J. V., Danilyan V. O. Value determinants of the information security of a democratic state. *Revista Inclusiones*. 2020. Vol. 7, № 2. P. 457–473.
33. Коваленко І. І., Мелякова Ю. В., Кальницький Е. А. Цифровий паноптикум та медіа: особливості контролю в культурно-комунікативній системі сучасного соціуму. *Вісник національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2022. № 3. С. 47–67.
34. Kovalenko I., Meliakova Y., Kalnytskyi E., Nesterenko K. Postpanopticon: Control and Media in the New Digital Reality. *Filosofija, Sociologija*. 2023. 34 (3). P. 219–227.
35. Дзьобань О. П. Інформаційно-цифровий континуум як соціокультурний феномен: до проблеми концептуалізації. *Інформація і право*. 2024. № 2 (49). С. 62–75.

REFERENCES

1. Uorren, S., Brandeis, L. (2013). Pravo na pryvatnist. *Pravo SShA – US law, 1–2*. 132–153 [in Ukrainian].
2. Bauman, Z. *Liquid Modernity*. (2000). Hoboken, NJ: Wiley. John Wiley & Sons, LTD.
3. Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Stanford: Stanford University Press.
4. Volkova, Yu.F. (2023). Pravo na pryvatnist v umovakh hlobalizatsii. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative law, 5*, 113–118 [in Ukrainian].
5. Pankevych, O.Z. (2017). Pravo na pryvatnist: tsaryna nezalezhnosti osoby. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriiia yurydychna – Lviv State University of Internal Affairs. Legal series, 2*, 47–56 [in Ukrainian].
6. Prystai, R.A. (2023). Pryvatnist za zamovchuvanniam. Korystuvatska model danykh yak osnova zakhystu pryvatnosti ta personalnykh danykh v sotsialnykh merezhakh. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law, 80(1)*, 551–556 [in Ukrainian].
7. Razmietaieva, Yu.S. (2016). Pryvatnist v informatsiinomu suspilstvi: problemy pravovoho rozuminnia ta rehuliuвання. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law, 37(1)*, 43–46 [in Ukrainian].
8. Bulavina, C., Davydova, T. (2018). Pravo na pryvatnist u systemi pokolin prav liudyny. *Istoryko-pravovyi chasopys – Historical and legal journal, 1*, 10–14 [in Ukrainian].
9. Toffler, A. (1984). *Future Shock*. London: Bantam.
10. Lem, S. (1964). *Summa Technologiae*. Kraków: Wydawnictwo Literackie [in Poland].
11. Baudrillard, J. (1993). *The transparency of evil essays on extreme phenomena*. London: Verso.
12. Edvard Snouden – liudyna, shcho rozkryla informatsiiu pro sekretnu systemu proslukhovuvannia u SShA. URL: https://texty.org.ua/fragments/46509/Jedvard_Snouden_ludyna_shho_rozkryla_informaciju-46509/ [in Ukrainian].
13. Tim Kuk prosyt Konhres SShA posylyty zakonodavstvo pro zakhyst pryvatnykh danykh. URL: <https://ms.detector.media/it-kompanii/post/22329/2019-01-18-tim-kuk-prosyty-kongres-ssha-posylyty-zakonodavstvo-pro-zakhyst-pryvatnykh-danykh/> [in Ukrainian].
14. Zhertva Stiva Dzhobsa: Istoriiia zletu ta padinnia BlackBerry. URL: <https://investory.news/zhertva-stiva-dzhobsa-istoriya-zletu-ta-padinnya-blackberry/> [in Ukrainian].
15. Data of half the population of France stolen in its largest ever cyberattack. This is what we know. URL: https://www.euronews.com/next/2024/02/08/data-of-33-million-people-in-france-stolen-in-its-largest-ever-cyberattack-this-is-what-we?utm_source=flipboard&utm_content=curiouscurator%2Fmagazine%2FDigitech+
16. Getman, A., Danilyan, O., Dzeban, A., Kalinovsky, Y., Hetman Y. (2020). Information security in modern society: Sociocultural aspects. *Amazonia Investiga, 9,25*, 6–14.

17. Bytiak, Y., Danilyan, O., Dzeban, A., Kalinovskiy, Y., Chalapko, V. (2020). Information society: the interaction of tradition and innovation in communicative processes. *Amazonia Investiga*, 9,2, 217–226.
18. Getman, A. P., Danilyan, O. G., Dzeban, A. P., Kalynovskyi, Yu. Yu. (2022). Modern ontology: reflection on the continuity of cyberspace and virtual reality. *Revista de Filosofia*, 39,102, 78–94.
19. Bauman, Z. (1988). *Freedom*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
20. Bauman, Z. (2000). *Modernity and the Holocaust*. NY: Cornell University Press.
21. Foucault, M. *The Hermeneutics of the Subject: Lectures at the Collège de France 1981–1982*. URL: <https://www.amazon.com/Hermeneutics-Subject-Lectures-Coll%C3%A8ge-1981-1982/dp/0312425708>.
22. Heidegger, M. (1978). *Being and Time*. NJ: Wiley. John Wiley & Sons, LTD.
23. Baudrillard, J. *The Consumer Society: Myths and Structures*. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=DdT7cEHke0YC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
24. Skybun, O. Zh. (2022). Suchasna etyka yak praktychna filosofiiia kiberbezpeky. *Suchasnyi zakhyst informatsii – Modern information security*, 4, 66–70 [in Ukrainian].
25. Soloviov, V. P. (2023). Etyka yak produkt tsyvilizatsii ta stryzen nauky i sotsialnoho prohresu: uroky mynuloho i problemy suchasnosti. *Nauka ta naukoznavstvo – Science and science studies*, 1, 102–120 [in Ukrainian].
26. Korobko, M. I. (2021). Informatsiina etyka yak neobkhydnyi element rehuliatsii suchasnoho informatsiinoho suspilstva. *Ukrainski kulturni studii – Ukrainian cultural studies*, 1, 46–50 [in Ukrainian].
27. Dzoban, O. P., Zhdanenko, S. B. (2020). Prava liudyny i natsionalna bezpeka: filosofsko-pravovi aspekty vzaiemozviazku. *Informatsiia i pravo – Information and law*, 2 (33), 9–22 [in Ukrainian].
28. Informatsiino-komunikatsiina bezpeka: suchasni trendy / Brovko O. O. et al.; za zah. red.: Kurbana O. V., Lisnevskoi A. L. (Eds.). (2022). Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
29. Information security in modern society / A. P. Getman (ed.), O. G. Danilyan, O. P. Dzeban, Y. Y. Kalynovskyi, E. A. Kalnytskyi (2023). LAP Lambert Academic Publishing.
30. Natsionalna bezpeka: svitohliadni ta teoretyko-metodolohichni zasady / O. P. Dzoban (Eds.). (2021). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
31. Information society and information security / A. Getman (ed.), O. Danilyan, O. Dzeban, Y. Kalynovskyi (2021). LAP Lambert Academic Publishing.
32. Danilyan, O. G., Dzeban, A. P., Kalynovskyi, Yu. Yu., Kovalenko, I. I., Melyakova, J. V., Danilyan, V. O. (2020). Value determinants of the information security of a democratic state. *Revista Inclusiones*, 7, 2, 457–473.
33. Kovalenko, I. I., Meliakova, Yu. V., Kalnytskyi, E. A. (2022). Tsyfrovyi panoptykum ta media: osoblyvosti kontroliu v kulturno-komunikatyvni systemi suchasnoho sotsiumu. *Visnyk natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Serii: Filosofiiia, filosofiiia prava, politolohiia, sotsiolohiia – Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, Philosophy of Law, Political Science, Sociology*, 3, 47–67 [in Ukrainian].

34. Kovalenko, I., Meliakova, Y., Kalnytskyi, E., Nesterenko, K. (2023). Postpanopticon: Control and Media in the New Digital Reality. *Filosofija, Sociologija*, 34(3), 219–227.
35. Dzoban, O.P. (2024). Informatsiino-tsyfrovyi kontynuuum yak sotsiokulturnyi fenomen: do problemy kontseptualizatsii. *Informatsiia i pravo – Information and law*, 2(49), 62–75 [in Ukrainian].

Dzoban Olexander, Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Professor Philosophy Department, Yaroslav Mudryi National Law University,
Kharkiv, Ukraine

Mateta Oleksii Anatoliyovych, Candidate of political Sciences, Associate
Professor, teacher of the highest category, Higher vocational school No. 7,
Kremenchuk, Poltava region, Ukraine

Bulich Artem, graduate student of the Philosophy Department,
Yaroslav Mudryi National Law University,
Kharkiv, Ukraine

THE AMBIVALENT IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGIES ON HUMAN IDENTITY AND THE RIGHT TO PRIVACY

It is demonstrated that the contemporary sociocultural reality exhibits a dichotomy between the normative and the actual in addressing the issue of the security of personal privacy, the human right to privacy. Losses of private life, which are a tendency of modern social life, indicate increasingly rapid risks of alienation of privacy in social reality. It is emphasized that modern technologies can significantly violate the human right to privacy, penetrate into private spaces and individual aspects of private life, and alter the locus of privacy. It is argued that contemporary information and digital technologies, while ambivalently impacting the freedom and security of personal existence, radically narrow the boundaries of realizing the right to privacy, thereby problematizing the structures of human self-identity and generating vulnerability in personal life.

Keywords: human rights, right to privacy, identity, self-identity, personal space, information space, cyberspace.

